

AKADEMIJA OB EVROPSKEM LETU KULTURNE DEDIŠČINE

V NOVEM MESTU

Dr. Miha Japelj, redni profesor

S posebnim ponosom povsod in vedno rad povem, da sem maturant novomeške gimnazije. Ob številnih priložnostih in svečanih dogodkih pa rad poudarjam, da je naša gimnazija, ki jo je 8. avgusta 1746 ustanovila cesarica Marija Terezija, med prvimi najstarejšimi državnimi gimnazijami v Sloveniji. To misel sem ponovil tudi na nedavnem 3. Forumu osebne odličnosti, ki ga je 11. aprila letos organizirala Fakulteta za organizacijske vede (dekan prof. dr. Boris Bukovec) v Novem mestu. Med vnetimi poslušalci je bil z nami tudi naš znani rojak prof. dr. Jože Gričar, ki je zaslužni profesor Univerze v Mariboru in kontaktna oseba evropskega omrežja živih laboratorijev (<http://eLivingLab.org>). Kot nekdanjemu, tudi navdušenemu maturantu novomeške gimnazije, mu je šinila v glavo ideja, da bi lahko ustrezno in dostojno obeležili tristoto obletnico rojstva Marije Terezije v sklopu slovenske pobude »Čezmejno e-sodelovanje v e-regijah« (Inter-Municipality Initiative: Cross-border eCollaboration in the eRegions).

Idejo dr. Gričarja smo kmalu, že 15. maja letos, uresničili. Najino pobudo je zelo spodbudno podprla tudi direktorica občinske uprave dr. Vida Čadonič Špelič. Na naš skupni predlog smo se na Mestni občini Novo mesto sestali pobudniki za obeležitev 300-letnice rojstva Marije Terezije. Na sestanku so bili poleg nas prisotni še dr. Janez Gabrijelčič, gvardijan Tomaž Hočevar, profesorica Breda Vovko, ki je nadomeščala ravnateljico Gimnazije Novo mesto profesorico Mojco Lukšič. Takrat smo tudi osnovali Odbor za obeležitev 300-letnice rojstva Marije Terezije. K delovanju našega »Odbora« ste se zavzeto pridružila tudi gospa Cecilija Smolič in zasl. prof. ddr. Janez Usenik.

Odbor, ki ga koordinira prof. dr. Miha Japelj, je takrat sklenil:

- da je potrebno temu dogodku posvetiti posebno pozornost in ga povezati z letom evropske kulturne dediščine, za kar je proglašeno leto 2018;
- da zaprosimo Gimnazijo Novo mesto za prevod ustanovne listine v angleški jezik in s tem predstavimo evropski in svetovni javnosti doprinos novomeške gimnazije k splošni izobraženosti na Slovenskem;
- Ravnateljici novomeške gimnazije prof. Mojci Lukšič predlagamo, da na novomeški gimnaziji postavijo skulpturo "Gimnazijke z rastočo knjigo" in organizirajo proslavo, ki bo povezala današnji čas s pomembno zgodovino te ustanove.

Mislimo, da smo dostojno obeležili spomin na 300. obletnico rojstva Marije Terezije z uspešno organizacijo srečanja članic in članov našega odbora, nekdanjih novomeških gimnazijcev in drugih ustvarjalnih Novomeščanov v knjižnici frančiškanskega samostana v Novem mestu, v petek, 8. septembra 2017. Na naše srečanje smo povabili tudi predstavnike Gimnazije Karlovec (ravnateljica prof. Snježana Škrinjar). Na našem srečanju v Novem mestu smo tako prispevali k spodbujanju in promociji čezmejnega e-sodelovanja na področju kulturne dediščine in turizma.

V ponedeljek, 6. oktobra, 2017 pa smo članice in člani našega Odbora obiskali Karlovec in vodili uspešne dogovore o nadaljnjem sodelovanju našega Novega mesta s Karlovcem na področjih kulture in šolstva. Na naših srečanjih v Novem mestu in v Karlovcu smo tako prispevali k spodbujanju in promociji čezmejnega e-sodelovanja na področju kulturne dediščine in turizma.

Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta

V našem Odboru smo želeli dati Evropskem letu kulture 2018 posebno pozornost, predvsem zaradi naše, dolenske značilne in pomembne kulturne in zgodovinske dediščine preteklosti. Kulturna dediščina Evrope 2018 namreč povezuje Evropo s

skupno zgodovino in vrednotami. Kulturno dediščino moramo razumeti, ceniti in obeležiti. Ta ni le zapuščina preteklosti, ampak nam pomaga tudi tlakovati pot naprej in oblikovati prihodnost.

Tudi zato smo letos naš odbor preimenovali v Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta. Sklenili smo, da v Novem mestu, v Evropskem letu kulturne dediščine, organiziramo poseben posvet, ki smo ga poimenovali v Akademijo ob evropskem letu kulturne dediščine v Novem mestu (<http://eregion.eu/25-5-2018-novo-mesto-academy-european-year-cultural-heritage>), ki bo v petek, 25. maja 2018 v Novem mestu.

Na »Akademiji« nam bodo po uvodnem nagovoru župana Mestne občine Novo mesto, mag. Gregorja Macedonija, svoja razmišljanja predstavili pomembni profesorji, zgodovinarji, arhitekti, etnologi, letošnji Prešernov nagrajenec (gospod Janez Mejač), ekonomisti, raziskovalci in še drugi. Na dogodek smo povabili predvsem nekdanje dijake novomeške gimnazije in druge Novomeščane, Dolenjce in Belokranjce.

Sklepne misli

Program in tematika prispevkov na »Akademiji« je zanimiv in pester. Posebej pa je zanimiv prispevek dr. Gričarja, ki bo prikazal naše zadnje ugotovitve, ki nasploh dajejo še večji pomen našemu srečanju. Ugotovil smo namreč, da je cesarica Marija Terezija v času svojega 40-letnega vladanja ustanovila devet javnih gimnazij, ki so spodbudile razvoj srednjega in nato še osnovnega šolstva v habsburški monarhiji. In med prav vsemi je časovno na prvem mestu prav naša GIMNAZIJA NOVO MESTO! In to 8. avgusta 1746! Ustanovitev novomeške gimnazije so si zelo želeli (pred 273 leti!) predvsem naši predniki, takratni Novomeščani, ki jih je Marija Terezija tudi »milostno uslišala!« To čudovito dejstvo in novost bo v Novem mestu nadgradila Tovarna zdravil Krka, ki bo še letos sponzorirala postavitve ustreznega spominskega obeležja tega enkratnega dogodka v naši enkratni kulturni zgodovini.

In ob koncu

Na naši Akademiji bomo tako skušali prikazati večplastno kulturno in ustvarjalno dejavnost našega Novega mesta in okolice. Včeraj in danes! Krasi nas bogata kulturna in zgodovinska preteklost, bogati današnje uspešno gospodarstvo, moderna predkonkurenčna in izvozno naravnana industrija. Lahko smo ponosni na našo častljivo, razumniško in ustvarjalno preteklost pri nas v Novem mestu in v naših krajih, saj nam je dala slavne ljudi, ki so se šolali na novomeški gimnaziji. Ti so cvet slovenske inteligence, kulture, razumništva in ustvarjalnosti. Kdo ne pozna našega Plemija, Župančiča, Ketteja, Lamuta, Jakca, Kozine, Barage, Glavarja, Tomca, Štuklja, Mlakarja, Klemenčiča (sodelavec Stefana, Boltzmanna, Arheniusa, Nernsta), Golije, Cesarja, Bukovčeve, Andrijaniča, znamenitega zdravnika mednarodno pomembnega rentgenologa dr. Iva Obreza? In še številnih drugih, ki so imenovani v vseh treh zbornikih novomeške gimnazije. Vsi ti naši slavni someščani in sokrajani so vtisnili globok in neizbrisen pečat v naši in slovenski kulturi, znanosti, zgodovini in gospodarstvu!

Za vedno pa mi bo ostal v najlepšem spominu slavnostni govor našega akademika prof. dr. Franceta Bernika, predsednika SAZU, v devetdesetih letih ob prvi Prešernovi proslavi v samostojni Sloveniji v Novem mestu. Ko je govoril o naši Dolenjski in Beli krajini, o našem Novem mestu, o naši gimnaziji in o naših slavnih ljudeh, nam je tudi jasno povedal, da iz teh (naših) krajev vedno veje in pihlja topel veter proti centru naše države!